

HISTORICKÁ FOTOGRAFIE

6 c) Historická fotografie a její využití v historické edukaci

Jedním z hlavních pramenů k poznání proměny krajiny (přírodní i té kulturní), ale také k vývoji moderní společnosti ve všech jejích podobách, je bezpochyby historická fotografie. V českém prostředí jako pramen dostupná od 40. let 19. Století, (sbírka SZ Kynžvart), v 60. letech vznikají první české významné ateliéry, od roku 1885 se rozšiřuje fotografický film (z čehož plyne demokratizace fotografické dokumentace), digitální fotografie přichází v roce 1994.

Mezi nejznámějšími fotografy, kteří dokumentují české politické a kulturní dějiny, lze uvést:

19. století : František Fridrich (1829-1892) Jindřich Eckert (1833-1905), počátky 20. století: Vladimír Jindřich Bufka(1887 –1916) – Kladensko, konec Rakouska Uherska a počátky republiky „momentní“ fotograf Rudolf Bruner-Dvořák (1864 – 1921), moderní umělecká fotografie: František Drtikol(1883 –1961), ateliér ve Vodičkově ulici č. 7, v Praze, Jaroslav Rössler(1902 –1990), Jaromír Funke(1896 –1945), Josef Sudek (1896-1976), tzv. krajinářská fotografie Eugen Wiškovský(1888 –1964), pro 30. léta- 50. léta Karel Plicka (1894 –1987) Praha, ale především Slovensko, dále Ladislav Sitenský (1919 –2009) – letci Druhé světová válka či Karel Hájek(1900 –1978) fotografie politických událostí 30.-50. let., Josef Koudelka – rok 1968...

K dějinám české fotografie doporučuji přehledové práce Pavla Scheuflera.

Např. *BIRGUS, Vladimír; SCHEUFLER, Pavel. Fotografie v českých zemích 1839–1999. Praha: Grada, 1999.*

Práce s historickou fotografií vždy vede ke kritice vizuálního pramene, vhodné je uvažovat v myšlenkovém rámci: časového zařazení nedatované fotografie, její lokalizace, zhodnocení kompozice, účel pořízení. Velmi účinnou metodou je metoda komparace, kdy se hodnotí shodné místo v odlišných časových vrstvách. Zde lze sledovat jak proměnu architektury, tak vývoj veřejného prostranství, tzv. městské krajiny, obecně proměny každodenního života.

Jako ukázkou lze uvést několik fotografií Václavského náměstí, případně Pražského hradu. (Pražský hrad ve fotografii 1 a 2).

SAMOSTATNÁ PRÁCE:

Vyber náměstí libovolného sídla a na základě tří fotografií z období 1. polovina 20. století – druhá polovina 20. století – současnost. Proved'te komparaci proměny lokality z pohledu městské krajiny.

Václavské náměstí, tehdy Koňský trh, poč. 19. století

Pohled na Václavské náměstí směrem z míst dnešního muzea. Fotografie Františka Fridricha. 1884

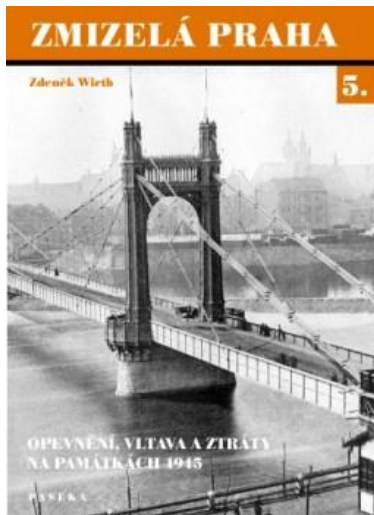

Pomník svatého Václava a Václavské náměstí, 1935

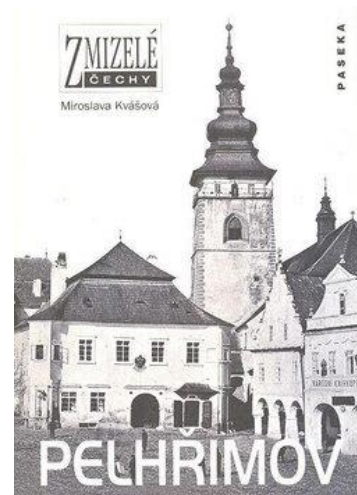
Inspirace pro další studium *a typy na literaturu a zdroje:*

WITTLICH Filip, *Fotografie - přímý svědek?! Fotografický obraz a jeho význam pro historické bádání*. Praha, 2011.

V tuto chvíli asi nejlepší text k využití fotografie jako pramene poznání historické skutečnosti.

Doporučuji též významný ediční počin nakl. Paseka, zde řady *Zmizelé Čechy* a *Zmizelá Praha*. Jednotlivé díly mají značnou vypovídající hodnotu a nové tituly rozšiřují svůj záběr především tematicky (doprava, kulturní scéna).

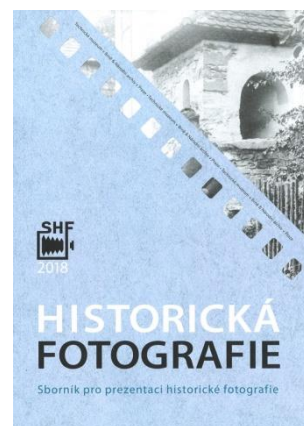

<https://www.paseka.cz/spolecenske-vedy/zmizele-cechy-morava-slezsko/kategorie-31/>

Odborné periodikum

Historická fotografie

Sborník pro prezentaci historické fotografie ve fondech a sbírkách České republiky vydával od roku 2001 Národní v Praze. Ročníky 2008 a 2009 byly vydány z finančních důvodů v jednom a ročník 2010 nevyšel. Na vydávání spolupracovali a spolupracují Technické muzeum v Brně a Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Specializované periodikum, které umožňuje základní orientaci po sbírkách, osobnostech, některé příspěvky zajímavé z hlediska interpretace dobových pramenů (odívání, uniformy), případně ke každodennímu životu.

archiv

dnes

Obsah posledních čísel např. zde

<https://www.tmrno.cz/kategorie-produktu/casopisy/historicka-fotografie/>

Zde např. text: BAUDISCH Pavel, Čtení fotografií z pohledu archiváře - několik postřehů z praxe, Sborník Historická fotografie 2012

Další literatura pro teoretičtější přístup:

ECO Umberto, O zrcadlech a jiné eseje. Znak, reprezentace, iluze, obraz. Praha, 2002.
GOMBRICH Ernst Hans, Umění a iluze. Studie o psychologii obrazového znázorňování.
Praha, 1985

Pro vzdělávací praxi a edukaci:

Inspirace pro práci ve školním prostředí (autor Jan Boněk) – velmi stručný návod jak využít historickou fotografií ve vzdělávací praxi.

<https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1037/JAK-PRACOVAT-VE-VYUCE-DEJEPISU-S-HISTORICKOU-FOTOGRAFII.html/>

Nově pak především inovativní projekt

<https://historylab.cz/> (Kamil Činátl)

Digitalizace historických fotografií se progresivně rozvinula především v posledních 20 letech, dnes je možné najít tyto prameny v řádech statisíců dokumentů odkazů. Uvádím několik praktických zdrojů:

<http://www.stara-vltava.cz/>

Internetová galerie starých fotografií se zřetelem na střední Povltaví – řazeno dle lokací

<https://www.staraopava.cz/>

Stránky Jana Dluhoše, fotografa a sběratele staré Opavy

<https://sechtl-vosecek.ucw.cz/cz/>

Jedinečný digitální archiv fotografického rodu Šechtlů z Tábora (provoz firmy od roku 1865)

<http://fotobanka.seidel.cz/>

Digitalizovaná sbírka ateliéru Seidl, skutečná fotografická kronika česko-německo-rakouského pomezí konce 19. a 1. pol. 20. století.

<http://www.scheufler.cz>

Stránky nejvýznamnějšího sběratele historické fotografie a fotografa Pavla Scheuflera.

Své fotografické sbírky mají muzejní instituce Národní muzeum, <http://www.nm.cz>, Uměleckoprůmyslovémuseum v Praze, <http://www.upm.cz> a klíčové archivy: Národní archiv České republiky, <http://www.nacr.cz>, zde především k politickým dějinám sbírka ČTK, Moravský zemský archiv <http://www.mza.cz>, Archiv hlavního města Prahy

<http://www.ahmp.cz>, Státní oblastní archivy, Národní či Moravská galerie., sbírka fotografické dokumentace Národního památkového ústavu.

Výčet by mohl dále pokračovat, doporučuji si vždy zmapovat klíčové instituce dle vašeho regionu.

Vedle historické fotografie ve vlastním smyslu, lze uvést jako zdroj poznání také historickou pohlednici, která je nejen vděčným sběratelským artiklem, ale současně odkrývá sebereprezentaci měst, obcí, spolků.

<http://www.fotohistorie.cz/>

<https://www.starapraha.cz/>

Pro starší období lze čerpat z vedut, krajinomalby a naopak v moderní době i z historického filmu. Velmi doporučuji seznámit se s pořadem České televize *Hledání ztraceného času* (Karel Čáslavský) 487 dílů (sic!). Jedná se o téměř nevyčerpatelný zdroj dobových informací k českým kulturním dějinám (zde např. díly Vltava v obrazech, Cesta kolem republiky, Z našich měst)

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/873537-hledani-ztraceneho-casu/dily/>

A poslední inspirace, současná fotografie a její zastřešující instituce „sloužící k záchraně kulturního dědictví fotografie“ jako „národního pokladu“:

<https://www.czechphoto.org/cpa/narodni-muzeum-fotografie/>

Samostatnou kapitolou práce s fotografií je fotomontáž, fotografická propaganda či v jemnějším odstínu inscenovaná fotografie, která je záměrně komponována ve vztahu ke krajině i k zobrazeným osobám. Přes veškeré zdání totiž fotografie nezachycuje skutečnost, ale tato je vždy již zprostředkována a to jak fotografem, tak námi, diváky.

Studijní texty

TEXT 11 Teze k dějinám fotografie do roku 1918

Text 12 Krajina v české fotografii